

Haarlem

Gemeente Haarlem
Mr. B.B. Schneiders
Burgemeester

Retouradres: Postbus 511, 2003 PB Haarlem

Aan de leden van de commissie Bestuur

Datum 10 mei 2016
Ons kenmerk 2016/151551
Contactpersoon J. Korsaan
Doorkiesnummer 0235113117
E-mail jkorsaan@haarlem.nl
Bijlage Betrouwbare Courant over aanpak fraude, speciale uitgave voor bestuurders
Onderwerp Update woonfraude en vervolgaanpak illegale bewoning Waarderpolder

Geachte leden van de commissie,

Zoals toegezegd tijdens de vergadering van 17 maart en 14 april 2016 geef ik u een update van de aanpak van woonfraude en de resultaten tot nu toe en de vervolgaanpak van de illegale bewoning in de Waarderpolder.

Wat is woon- en adresfraude en waarom is de aanpak ervan geprioriteerd?

Een taaie definitie van woon- en adresfraude is 'alle vormen van onrechtmatige bewoning, onrechtmatig gebruik en doorverhuur van de woning en het moedwillig inschrijven op een ander adres dan waar men werkelijk verblijft'.

De harde werkelijkheid is dat het woon-en adresfraudeteam vrijwel dagelijks geconfronteerd wordt met slechte leefomstandigheden, huisjesmelkerij, briefadresbemiddeling, overbewoning, calculerende en foutieve inschrijvingen op adressen met de bedoeling om zoveel mogelijk financieel voordeel erbij te behalen, onderverhuur van sociale huurwoningen en overtreden van bestemmingsplannen door illegale bewoning in bedrijfspanden.

Bovendien speelt woonfraude een rol bij ondermijning daar waar het gaat om bijvoorbeeld, hennepsteelt, illegale prostitutie, illegale vastgoedtransacties, criminaliteit, huisjesmelkerij en arbeidsuitbuiting. Fraude raakt aan de betrouwbaarheid en de integriteit van de overheid en daarom is de aanpak van woon- en adresfraude geprioriteerd in het Integraal Veiligheids- en Handhavingsbeleid 2015-2018.

Ons beleid sluit niet alleen nauw aan bij de regionale aanpak vastgelegd in het Regionaal Integraal Meerjaren beleidsplan Veiligheid maar ook bij het project Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) waarbij door risicogericht adresonderzoek te doen, veel gevallen van fraude worden opgespoord en aangepakt.

Haarlem

2

Ik verwijs u hierbij graag naar de speciale uitgave voor bestuurders van de Betrouwbare Courant over de aanpak van fraude (bijlage).

Op 19 april heeft minister Plasterk van het ministerie van BZK via een Kamerbrief aan de Tweede Kamer laten weten dat het project zo succesvol is dat het structureel wordt gecontinueerd tot en met 2023.

Het woonfraudeteam

Het woonfraudeteam is een team dat bestaat uit 1 projectleider woonfraude en 1 inspecteur basisregistraties (twee formatieplaatsen) die zijn ondergebracht bij team Kwaliteit en 3 inspecteurs van het team Toezicht en Handhaving, allen van de hoofdafdeling Dienstverlening, Veiligheid en Vergunningen. De drie inspecteurs hebben gezamenlijk 1200 uur ter beschikking voor onderzoek, adrescontrole en rapportage en doen dit naast hun reguliere werkzaamheden.

Alle teamleden zijn aangewezen als toezichthouder Basis Registratie Personen (BRP) en door de bevoegdheden die daarbij behoren, kan op een laagdrempelige manier veel informatie worden verkregen.

Wekelijks wordt casuïstiek besproken met vertegenwoordigers van Sociale Zaken, Leerplicht, het immigratieloket, KCC, het RIEC en indien nodig met de Sociale Wijkteams, woningcorporaties, de belastingdienst en de politie.

Door de integrale aanpak worden signalen sneller opgepakt en afgerond.

De inzet van het woonfraudeteam

Het woonfraudeteam verricht in wisselende samenstelling adrescontroles op basis van diverse signalen en wordt veelvuldig ingezet bij integrale projecten.

Een toezichthouder BRP mag op basis van het vermoeden van onjuiste registratie een adrescontrole verrichten en mag en kan dan informatie vorderen van alle bewoners op een bepaald adres. Door de laagdrempelige manier van informatievergaring kan veel input worden geleverd aan de diverse partners bij integrale projecten, zoals project Lelie in Haarlem Noord of de aanpak van criminele jeugd in Schalkwijk.

Belangrijk om te melden is dat het woonfraudeteam niet alleen fraude opspoot en aanpakt maar ook signalen afgeeft aan zorg en hulpverlening daar waar zij schrijnende gevallen zoals verslaafden, zorgmijders, personen die schulden hebben, aantreft.

Bovendien verwijst het woonfraudeteam indien nodig burgers door naar instanties (huurcommissie, zorginstanties, juridische hulpverlening, leerplicht) en geeft advies over veiligheid van panden en mogelijke regelingen.

De resultaten van juni 2015-april 2016

Aantal fysieke adrescontroles

- 80 adrescontroles na meldingen van interne afdelingen, woningcorporaties en van burgers.
- 298 adrescontroles in het kader van het project 'Landelijke Aanpak Adreskwaliteit' van het ministerie van BZK. Per 1 april zijn 196 adresonderzoeken voltooid. Vergoeding van € 70, - per afgerond adresonderzoek
- 170 panden voor het project illegale bewoning Waarderpolder.
- Circa 50 adrescontroles bij integrale projecten zoals project Lelie
- Doorlopend onderzoek op de ruim 600 verstrekte briefadressen in samenwerking met afdeling Sociale Zaken en het KCC (Klantcontactcentrum)
145 briefadressen op de Zijlvest 39, (personen die allen een uitkering hebben op grond van de Participatiewet)
271 briefadressen bij Stem in de Stad op de Nieuwe Groenmarkt
270 briefadressen bij particulieren

Resultaten (exclusief Waarderpolder)

- 121 aanpassingen in de Basis Registratie Personen (BRP)
- 3 aanschrijvingen in verband met veiligheidsaspecten en oneigenlijk gebruik
- 4 zaken opgespoord en afgehandeld door betrokkenheid van het woonfraudeteam tijdens integrale controles
- In samenwerking met het Veiligheidshuis oplossing gezocht voor zware OGGZ-problematiek
- Toenemende vaststelling van oneigenlijk gebruik én doorverhuur van sociale huurwoningen, terwijl men in het bezit is van koopwoningen
- Ruim 70 ontbindingen van huurcontracten van corporatiewoningen

Financiële baten

Een goede kwaliteit van de gegevens in de basisregistratie is voor veel processen in de maatschappij van belang. Door inschrijving in de Basis Registratie Personen (BRP) wordt een formeel woonadres verkregen. Afnemers van de BRP, waaronder de Belastingdienst, SVB, DUO, CJIB en de Nationale Politie baseren hun beslissingen en handelen onder andere op gegevens uit de BRP. Wanneer deze gegevens niet juist blijken te zijn, kan dit leiden tot onterechte toekenning van geld, het niet kunnen innen van vorderingen en administratieve overlast.

Door de verbeterde signalen die worden verstrekt door de diverse partijen wordt beter risicogericht adresonderzoek gedaan. Zo wordt in 40% van de onderzochte adressen een mutatie in de BRP gedaan. Hoewel de harde financiële baten niet

Haarlem

4

direct toekomen aan de gemeente is het zorgen voor een correcte Basisregistratie Personen wel één van de verplichtingen van de gemeente.

Door de stuurgroep Landelijke Aanpak Adreskwaliteit is berekend dat van één onterechte inschrijving in de BRP € 2790,- aan fraudegeld is gemoeid. Een bedrag dat grotendeels ten goede komt aan de Staat maar waar de gemeente voor de inspanning die zij verricht een vergoeding krijgt van € 70,- per afgeronde adrescontrole. (Per 11 april heeft de gemeente van het ministerie van BZK een vergoeding ontvangen voor 196 afgeronde huisbezoeken van € 13.720,-)

Maatschappelijke baten

Van de integrale aanpak van deze vorm van fraude gaat ook een preventieve werking uit. In sommige gemeenschappen, waar schijnbewoning en verlating veelvuldig wordt toegepast wordt al opgemerkt dat de gemeente Haarlem strenger aan het controleren is. Dat heeft ertoe geleid dat steeds meer huurcontracten worden opgezegd of worden ontbonden en dat de schaarse huurwoningen terugkomen op de markt.

Dit sluit ook nauw aan bij het Team Wonen van de afdeling Stadszaken die op dit moment bezig is met een aanpak voor een betere doorstroom en benutting van sociale huurwoningen. De inzet van het woonfraudeteam is hierbij erg gewenst.

Overige maatschappelijke baten zijn:

- Betrouwbare informatie bij rampen en crises (beter inzicht in wie waar woont tijdens een calamiteit)
- Betere kwaliteit van Basisregistraties (adresgegeven is vaker correct, minder personen met status 'Vertrokken Onbekend Waarheen', betere koppeling met andere registraties zoals BAG en WOZ)
- Preventieve werking/minder ongewenst gedrag en fraude (twijfelaars frauderen minder door een betere controle van de BRP en door meer sociale controle)
- Minder problemen door overbewoning of onderhuur (bijvoorbeeld problemen als gevolg van illegale onderverhuur, brandonveiligheid, onrechtvaardige woonruimteverdeling)
- Betere zichtbaarheid en imago gemeente (burgers ervaren dat gemeente actief controleert wie waar woont en eventuele fraude aanpakt)
- Meer signalen voor zorg/hulpverlening (bijvoorbeeld misstanden, schrijnende gevallen, zorgmijders, leerplicht, schuldhulpverlening)
- Afname ondermijning (bijvoorbeeld drugscriminaliteit, criminele netwerken, mensenhandel, prostitutie)

Haarlem

5

Vervolgaanpak illegale bewoning Waarderpolder

In de Commissie Bestuur van 14 april informeerde ik u over de resultaten van de inventarisatie van de illegale bewoning in de Waarderpolder.

In het kort komt het erop neer dat in 65 van 170 bezochte panden een overtreding van het bestemmingsplan is geconstateerd, waarbij het om ongeveer 244 personen gaat die onterecht staan ingeschreven, helemaal nergens staan ingeschreven, of op een ander adres staan ingeschreven dan waar men feitelijk verblijft.

Het streven is om aan de illegale bewoning een eind te maken en dat op dit moment wordt samen met de handhavingsjuristen de juridische mogelijkheden onderzocht. Per onderzocht adres wordt bekeken welke specifieke stappen er genomen moeten worden. Alle eigenaren van de panden waar bewoning is aangetroffen worden op de hoogte gebracht van onze bevindingen.

Conclusie

De inzet van het woonfraudeteam loont en een structurele inbedding in de organisatie is dan ook wenselijk mede gezien de regionale én landelijke ontwikkelingen die ook inzetten op een structurele en integrale aanpak van woon- en adresfraude. Naast het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van de BRP gaat het erom fouten die schadelijk zijn voor burgers te voorkomen en opzettelijk gemaakt fouten en fraude aan te pakken.

Ik vertrouw erop u met deze brief goed te hebben geïnformeerd,

Met vriendelijke groet,

Mr. B.B. Schneiders

Betrouwbare Courant

De krant van de projecten Naar Betrouwbare Persoonsgegevens en Aanpak Fraude

maart 2016

SPECIALE UITGAVE VOOR BESTUURDERS

Werkbezoek minister Plasterk aan Bergen op Zoom

‘De enige die persoonsinformatie kan controleren, bent u’

In de aanloop naar de bestuurdersbijeenkomst op 14 maart wijdde minister Ronald Plasterk op maandagmiddag 29 februari zijn wekelijkse werkbezoek aan Bergen op Zoom. ‘We hebben onze verzorgingsstaat zo ingericht, dat er toeslagen zijn voor wie ze echt nodig heeft. Die toeslagen zijn afgestemd op persoonsinformatie die mensen verschaffen, maar dat moet het wel waar zijn. De enige mensen die dat echt kunnen zien, zijn de mensen die waken over de BRP.’

Burgemeester Frank Petter koos er bewust voor om betrokken ambtenaren aan het woord te laten. ‘Wij

kunnen als bestuurders natuurlijk mooie verhalen houden’ zei hij, ‘maar uiteindelijk zijn het deze mensen die het moeten doen en die in de dagelijkse praktijk tegen bepaalde zaken aan lopen. Ik denk dat wij als Bergen op Zoom bijzonder ambitieus met identiteits- en adresgerelateerde fraude aan de gang zijn gegaan, mede omdat wij “Veiligheid” met hoofdletters schrijven en ons als veiligheidsstad willen profileren.’ Dat is ook de reden waarom Bergen op Zoom een toezichthouder BRP heeft aangesteld en met afdelingen en ketenpartners informatie deelt op het Lokaal Informatie Plein.

Onderbuikgevoel

Eerst sprak minister Plasterk uitgebreid met baliemedewerkster Bep, die al 35 jaar bij Publiekszaken werkt. Zij vertelde de minister dat er kort daarvoor iemand aan de balie was gekomen, bij wie ze een onderbuikgevoel kreeg. ‘Je kunt nog zoveel systemen inrichten’, zei de minister hierover, ‘maar je blijft afhankelijk van de ervaring van mensen, die zeggen: “Die id-kaart klopt niet, of die persoon aan de balie is zo zenuwachtig, dat zit niet goed.” De menselijke factor en het netwerk blijven toch het belangrijkste.’

Vervolgens presenteerde hoofd Publiekszaken Jos Hopmans in kort bestek casussen over look-alike-fraude en fraude met een ID-kaart door een 16-jarige die een biertje wilde kunnen drinken in een café. Daarna werd een bezoek gebracht aan een woningverhuurbureau, dat erg alert is op adresfraude en vervalste huurcontracten.

Beperkingen aanpak

In het Stadsplein kreeg minister Plasterk een presentatie van Ellen de Milliano, teamleider Veiligheid, Handhaving en Toezicht, over de aanpak van adresgerelateerde fraude in de gemeente en maakte haar collega Willem van der Linden aan de hand van twee casussen onder meer duidelijk tegen welke wettelijke beperkingen de ambtenaren in Bergen op Zoom en elders bij de aanpak van adresgerelateerde fraude aanlopen.

‘De bevoegdheden vanuit de BRP zijn beperkt’, aldus Van der Linden. ‘Vaak kan niet worden achterhaald of iemand adresfraude pleegt om financieel gewin. Meer dan een bestuurlijke boete kan de gemeente onder de huidige wetgeving niet opleggen, en die maakt slechts een fractie uit van wat adresgerelateerde fraude kan opleveren. Bovendien loopt het onderzoek dood als niet duidelijk wordt waar de fraudepleger werkelijk verblijft.’

De minister zei na afloop het volgende: ‘Het is belangrijk dat je als overheid niet naïef bent, om misbruik te voorkomen. Er is niets wat zo knabbelt aan het vertrouwen in de verzorgingsstaat als misbruik van voorzieningen. Mensen zeggen: belasting betalen, oké, maar niet als je ziet dat vier huizen verderop ten onrechte misbruik wordt gemaakt.’ Hij ging naar huis met een lijstje aanbevelingen van de ambtenaren in Bergen op Zoom, onder meer om de wetgeving aan te passen.

Inhoud (o.a.)

- 2 Uitgesproken bestuurlijke steun voorwaarde voor aanpak fraude
- 3 ‘Medewerkers opleiden werkt enthousiasmerend’
E-learning en vaardigheidstraining zijn in de maak
- 4 Het opvolgen van signalen houdt niet op bij de gemeentegrens
- 5 ‘Fraude raakt aan de integriteit van de overheid’
De maatschappelijke baten van adresonderzoek
- 6 Praktische hulpmiddelen en informatiebronnen voor gemeenten
- 7 Centraal Meldpunt helpt slachtoffers identiteitsfraude en -fouten
De trainers worden getraind
- 8 ‘Stuur op de kwaliteit van de BRP’
- 9 ‘Werk aan de winkel voor gemeenten’
- 10 ‘Samen tegen identiteitsfraude’
Gemeentebestuur biedt draagvlak voor aanpak id- en adresgerelateerde fraude

Liesbeth Spies (burgemeester Alphen aan den Rijn):

‘Doormensen gericht op huisbezoek te sturen is er veel positiefs te behalen.’

Lees verder op pagina 4 >>

Pagina 3:

Interview met Tjeerd van Bekkum (burgemeester Smallerland): ‘Besteed aandacht aan identiteitsfraude, bespreek het in je organisatie en werk samen als je de kennis zelf niet in huis hebt.’

Henk Jan Meijer (burgemeester Zwolle):

‘Je kunt de kwaliteit van de BRP zien als onderdeel van je dienstverlening, naast snelheid en gastvrijheid.’

Lees verder op pagina 8 >>

Uitgesproken bestuurlijke steun voorwaarde voor aanpak fraude

Nu ministeries samen beleid hebben ontwikkeld om fraude aan te pakken, is het zaak de keuzes die op de (gemeentelijke) werkvloer gemaakt moeten worden om fraude écht aan te pakken bij bestuurders invoelbaar te maken, zodat zij hun medewerkers Burgerzaken optimaal kunnen steunen en faciliteren, vertelt Marie-Louise van Muijen, hoofd Identiteit bij BZK.

Sinds de toeslagenfraude door Roemeense en Bulgaarse bendes aan het licht kwam, is op verschillende ministeries actie ondernomen om identiteitsfraude en adresgerelateerde fraude aan te pakken, vertelt Marie-Louise van Muijen. 'Vooral gemeenten spelen daarin een be-

langrijke rol. Zij verzorgen immers de inschrijvingen in de BRP, signaleren afwijkingen daarin, of krijgen meldingen van afnemers.'

Steeds vaker werken gemeentelijke afdelingen samen om gegevens te koppelen en bijvoorbeeld te onderzoeken of mensen op het juiste adres staan ingeschreven. Daarbij gaat het niet altijd om fraude, benadrukt Van Muijen. 'Het is belangrijk om zorgvuldig te registreren waar mensen wonen en waar zij recht op hebben. Dit helpt gemeenten bijvoorbeeld om tijdig een hulpvraag te signaleren en daarop gericht actie te ondernemen. Daarnaast moeten zaken die niet deugen goed worden aangepakt.'

Wisselwerking

'Vaak weten gemeenten van elkaar niet wat ze aan oplossingen hebben ontwikkeld', weet Van Muijen. 'Op de bestuurdersbijeenkomst van 14 maart die is georganiseerd door BZK

kunnen zij ervaringen uitwisselen: wat werkt, en wat niet?'

Volgens Van Muijen is een ander belangrijk doel van de bijeenkomst om de gevolgen van (de aanpak van) fraude bij de bestuurders invoelbaar te maken en hun een gevoel van urgentie mee te geven. 'Bestuurders moeten de werkvloer goed faciliteren en ondersteunen. Als je als medewerker een misstand signaleert en doorgeeft aan ketenpartners, heb je bestuurlijke steun nodig. Anders ben je een roepende in de woestijn en word je kwetsbaar. Omgekeerd moeten medewerkers hun burgemeester en wethouders voeden. Een deel van de fraudeurs raakt helaas steeds beter georganiseerd, en de burgemeester ervaart in zijn of haar veiligheidsportefeuille steeds meer de negatieve consequenties daarvan.'

Proeftuinen

Waar wil BZK naartoe als het gaat

Marie-Louise van Muijen

om de aanpak van fraude? Van Muijen: 'Naast het bewaken en verbeteren van de kwaliteit van de BRP gaat het erom fouten die schadelijk zijn voor burgers te voorkomen, en opzettelijk gemaakte fouten en fraude aan te pakken.'

'BZK zorgt dat in de keten zorgvuldig wordt omgegaan met persoonsgegevens. Wij bewaken dat iemand zich niet als een ander kan voordoen. Om dat te kunnen borgen, is de koppeling van gegevens een belangrijk hulpmiddel. Mijns inziens mag de bescherming van privacy niet belemmerend zijn om kwalijke zaken aan te pakken. Natuurlijk is de bescherming van privacy belangrijk, maar daarin moet je steeds afwegingen maken om de rechtvaardigheid te borgen.'

'Aan de hand van pilots en proeftuinen kunnen we als ketenpartners gezamenlijk de grenzen van wat mogelijk is verkennen. We hebben juristen nodig om ons op het rechte pad te houden, en politici en beleidsmakers om de balans te vinden tussen de politieke werkelijkheid en de maatschappelijke dynamiek. Noch fraude, noch de aanpak ervan mag ten koste gaan van de grootste groep burgers, die echt te goeder trouw zijn.'

Patrick Dingerdis (Politie-specialist Vreemdelingen-toezicht, Identiteits- & Documentonderzoek, Politie Noord-Holland):
'Identiteitsfraude kan alleen maar doeltreffend en succesvol aangepakt worden, als wij als ketenpartners effectief samenwerken. Ik moedig de gemeenten dan ook echt aan om deel te nemen in de Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude. Identiteitsfraude is immers de "moeder" van alle fraudes, en de gevolgen kunnen voor personen, maar ook voor de overheid desastreus zijn. Kijk alleen maar eens naar de toeslagfraude of de zaak Kowssolea!'

Marinus de Vries (documentexpert Koninklijke Marechaussee):

'Het is in de aanpak van identiteitsfraude verstandig om niet alleen te investeren in dure apparatuur, maar ook – of zelfs vooral – in kennis en vaardigheden'

Effectiever en efficiënter optreden tegen fraude

Burgemeester Hubert Bruls hecht bij de aanpak van identiteitsfraude en adresgerelateerde fraude groot belang aan zowel binnen- als buitengemeentelijke samenwerking. Hij licht toe waar wat Nijmegen betreft de accenten liggen.

Nijmegen neemt als koplopergemeente binnen het project Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) deel aan het operationeel overleg, vertelt Hubert Bruls. 'Binnen onze gemeente deelt Publiekszaken gegevens met de afdelingen Veiligheid en Zorg en Inkomen om samen identiteitsfraude en adresgerela-

teerde fraude aan te pakken. Als bij een van de afdelingen een melding binnenkomt over een 'verwonderadres', wordt eerst bij de andere twee geverifieerd of de betrokkene bij hen bekend is. Er worden gegevens uitgewisseld, en afhankelijk van bij wie het zwaartepunt ligt, bezoekt een van de afdelingen het adres. Zo voorkom je versnippering van de capaciteit en kun je effectiever en efficiënter optreden tegen fraude.'

Voordelen deelname WTI

Ook binnen de NVVB is Nijmegen nadrukkelijk verbonden met de aanpak van fraude, vertelt de

burgemeester. Daarnaast neemt Nijmegen deel aan de Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI) Oost-Nederland. Bruls noemt twee belangrijke voordelen van deelname aan de WTI: 'Als je samenwerkt, leer je van elkaar en van de ketenpartners. Zodoende kun je processen goed afstemmen en snel schakelen. Dankzij het convenant met de ketenpartners kun je elkaar nog sneller aanspreken en gegevens uitwisselen. Zo voorkom je dat mensen in de politieregio Oost-Nederland gaan "shoppen".'

'Zes van onze medewerkers zijn door de Koninklijke Marechaussee opgeleid om trainingen te geven, zowel aan directe collega's als in buurgemeenten. Het is een goede manier om op grote schaal kennis te verspreiden over wat medewerkers tegen fraude kunnen doen.'

Hubert Bruls

Opleidingen noodzakelijk

Investeren in opleidingen voor medewerkers Burgerzaken is zeer de moeite waard, vindt burgemeester Bruls. Zijn centrale argument hierbij is dat digitalisering het werk bij Burgerzaken verandert. 'Het registreren van gegevens neemt daardoor weliswaar minder tijd in beslag, maar tegelijkertijd maakt die digitalisering het belangrijker dan ooit dat Burgerzaken de kwaliteit van de BRP bewaakt. Je ziet dat vervalsingen van documenten steeds geavanceerder worden, en daardoor wordt het allengs moeilijker om vast te stellen of een persoon bij

een document hoort. Daarom zijn opleidingen echt noodzakelijk, niet alleen voor Nijmegen, maar voor alle gemeenten.'

'De sleutel tot een succesvolle aanpak', vat de burgemeester samen, 'is de samenwerking binnen de gemeente en met ketenpartners goed opzetten. Dan moet je uiteraard wel je processen goed op orde hebben en de intake goed organiseren. Daar begint het mee.'

De gemeente Nijmegen is al sinds 2014 betrokken bij het project landelijke Aanpak Adreskwaliteit. Medio februari jl. waren er 254 adresonderzoeken afgerond, waaronder eigen signalen op het terrein van REVA (Registratie Eerste Verblijfadres). Daarmee behoort Nijmegen tot de 'top 5' gemeenten van het project. Als direct gevolg van de LAA-aanpak heeft ze eind 2015 laten weten acht bijstandsuitkeringen te hebben beëindigd.

Als zogeheten 'koploper'-gemeente is ook Nijmegen beschikbaar om 'proefsignalen' te onderzoeken op bruikbaarheid, waaronder de CJIB-signalen.

Nijmegen staat regelmatig aan de basis van verbetering van de gebruikte queries, via data- en gegevensanalyse en is lid van de werkgroep 'Casuïstiek' / het Casuoverleg.

‘Medewerkers opleiden werkt enthousiasmerend’

Dat de gemeente Smallerland geldt als voorloper op het gebied van identiteitsfraude, heeft ze volgens burgemeester Tjeerd van

Bekum louter te danken aan zijn ambtenaren. ‘Als hier iets speelt, kaarten medewerkers Burgerzaken dat aan bij het bestuur.’

Tjeerd van Bekum

‘We moeten van het idee af dat in het Noorden niet of nauwelijks identiteitsfraude voorkomt’, aldus de burgemeester. ‘Helaas zijn we, behalve voorloper, ook ervaringsdeskundige op dat gebied.’

Smallerland is een middelgrote gemeente met een AZC. Bovendien bevallen vrouwen in de wijde omgeving in het ziekenhuis Nij Smellinghe. Identiteitsfraude aanpakken lukt alleen als gemeenten kennis uitwisselen en hun medewerkers voortdurend verder opleiden, stelt Van Bekum. ‘Onze medewerkers worden jaarlijks getraind door de KMar en dit jaar volgen ze een opleiding om identiteitsfraude te herkennen. De backoffice-medewerkers worden verder getraind om onze rol als centrumgemeente te kunnen vervullen. Dat werkt erg enthousiasmerend.’

Samenwerking

Terwijl medewerkers Burgerzaken aldoor meer verschillende bron-documenten voor hun neus krijgen, kunnen gemeenten voor de beoordeling van buitenlandse bron-documenten steeds minder

een beroep doen op de expertise van de IND. Van Bekum: ‘Daarom bouwen we als centrumgemeente onze expertise in het beoordelen van buitenlandse bron-documenten verder op en stellen die beschikbaar aan buurgemeenten. Naast screening gaan we in geval van vermiste reisdocumenten en rijbewijzen zelf de verklaring opnemen, iets wat nu nog door de politie wordt gedaan.’ Daarnaast is Smallerland sterk gericht op samenwerking. Ketenpartners binnen het gemeentehuis zijn: Burgerzaken, Sociale Zaken (Sociaal Team), Onderwijs en Handhaving publiek domein. Van Bekum: ‘Ook binnen de WTI* Noord-Nederland vindt er geregeld overleg plaats met onze ketenpartners. Bovendien werken we samen met de politie en de AIVM**.’

Adresgerelateerde fraude

Degenen die in de gemeente Smallerland op huisbezoek gaan in het kader van de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit werken samen met andere afdelingen – Burgerzaken, Leerplicht, Bouw & Woningtoezicht of Sociale Zaken – om zo efficiënt

mogelijk te werken. ‘Ik volg alle ontwikkelingen op de voet’, vertelt Van Bekum. ‘Zo nodig onderhoud ik de nodige contacten met ketenpartners als politie en woningbouwcorporaties.’

Tot slot doet de burgemeester een oproep aan collega-bestuurders: ‘Elke gemeente zal te maken krijgen met vluchtelingen, statushouders met vluchtelingen, statushouders, gezinshereniging, en dus met fraude. Dat doet een beroep op de sociale voorzieningen. Daarom is het in ons eigen belang dat we goed voorbereid zijn. Grijp nu je kans om je collega’s van Burgerzaken op te leiden. Besteed aandacht aan identiteitsfraude, bespreek het in je organisatie en werk samen als je de kennis zelf niet in huis hebt.’

* Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude
** Afdeling Vreemdelingen Identificatie en Mensenhandel

E-learning en vaardigheidstraining zijn in de maak

Om ervoor te zorgen dat de kans op identiteitsfraude en adresgerelateerde fraude via de afdelingen Burgerzaken zo veel mogelijk beperkt blijft, zijn bestaande modules aangepast en zijn nieuwe mbo- en hbo-modules aan het NVVB-Diplomastelsel* toegevoegd. Hiermee doen e-learning en vaardigheidstrainingen hun intrede in het Diplomastelsel Burgerzaken. Harry Molkenboer, adviseur opleidingen van het project Naar Betrouwbare Persoonsgegevens, over de stand van zaken.

Medewerkers Burgerzaken zijn de kwaliteitsbewakers tot de gehele identiteitsketen. Het gedegen vaststellen van een identiteit, het controleren van identiteits- en bron-documenten en het uitvoeren van een gedegen adresonderzoek vragen om kennis en vaardigheden die nu nog onvoldoende onderdeel uitmaken van de examens binnen het Diplomastelsel. Om die kennis en vaardigheden te vergroten, heeft Molkenboer een voorstel geschreven voor een betaalbare en haalbare opleidingsoplossing, die afgelopen zomer door de stuurgroep NBP is goedgekeurd.

Tegengaan identiteitsfraude

Voor het theoretisch gedeelte van enkele nieuwe mbo-modules gericht op identiteit wordt e-learning ingezet. E-learning is volgens Molkenboer een goede oplossing vanwege het grote aantal Baliemedewerkers en Achterlanders en hun geografische spreiding. E-learning leent zich bovendien goed gezien

het gebruik van vele afbeeldingen, korte aansprekende video’s en interactieve opdrachten. Medewerkers kunnen de e-learning zelfstandig, op elk moment en in eigen tempo volgen. Inmiddels wordt het e-learning-materiaal ontwikkeld. De video’s zijn afgelopen maand gemaakt.

E-learning wordt gekoppeld aan verplichte vaardigheidstrainingen waarin met behulp van actuele echte, valse en vervalste documenten veel aandacht wordt besteed aan het herkennen van falsificaties. Ook wordt veel aandacht besteed aan profiling. Een document kan echt zijn, maar niet aan degene toebehoren die het aanbiedt. Het stellen van eenvoudige vragen kan al snel een indruk geven of getwijfeld moet worden aan de echtheid van een identiteit. Om de vragen te stellen is flink wat lef nodig, zeker als er een intimiderend persoon voor de balie staat. Ook dat komt aan de orde in de vaardigheidstraining, die wordt afgesloten met een vaardigheidsexamen. De vaardigheidstrainingen en -examens worden momenteel ontwikkeld. Alle medewerkers Burgerzaken die slagen voor het vaardigheidsexamen M1a (Identiteit en identiteitsdocumenten Basis) krijgen een professionele loep mee.

Voor het verzorgen van de vaardigheidstrainingen worden zogenaamde Tweedelijners opgeleid binnen een uitgebreid train-de-trainer-programma (zie pagina 7). Deze tweedelijners doen tweedelijns documentonderzoek en trainen hun collega’s zodat binnen gemeenten een soort eigen identiteitscontrole-

keten ontstaat.

Er kan slechts een beperkt aantal tweedelijners worden opgeleid. Zij volgen ook de e-learning en de vaardigheidstrainingen maar krijgen ook nog extra theorie en extra vaardigheidstrainingen. Vanwege de beperkte omvang van de doelgroep wordt die theorie klassikaal aangeboden.

Tegengaan adresgerelateerde fraude

Naast modules gericht op het tegengaan van identiteitsfraude, wordt naast de reeds bestaande mbo-module, een hbo-module voor het tegengaan van adresgerelateerde fraude aan het Diplomastelsel Burgerzaken toegevoegd. Harry Molkenboer: ‘Adresgerelateerde fraude is actueel. Omdat het fysiek controleren van adressen veel capaciteit kost, kan door slim data-onderzoek te doen, administratief al veel worden gedaan en daarnaast heel gericht capaciteit worden ingezet. De modules heten Adresonderzoek en adreskwaliteit I en II. Op mbo-niveau wordt hier e-learning voor ingezet, op hbo-niveau is de training klassikaal.’

* Per 1 april 2016 heet dit Diplomastelsel Burgerzaken.

Losse modules

Basismodule Burgerzaken Module voor nieuwe medewerkers waarvoor het vakgebied van Burgerzaken (grotendeels) nieuw is	Verkiezingen
--	---------------------

Modules op MBO4-niveau

M1a Identiteit en identiteitsdocumenten Basis	M1b Bron-documenten	M2 Nederlandse reisdocumenten	M3 Rijbewijzen
M4 Systematiek gegevensverwerking	M5 Afstamming	M6 Naam	M7 Huwelijk en geregistreerd partnerschap
M8 Nationaliteit	M9 Migratie	M10 Overlijden	M11 Gegevensverstrekking en privacybescherming
Deze module is vervallen en ondergebracht bij M4		M13 Awb	M14 Adresonderzoek en adreskwaliteit I

Modules op HBO-niveau

H1 Persoonsinformatievoorziening en privacy	H2 Persoonsregistratie	H3a Identiteit en identiteitsdocumenten Achterland	H3b Identiteit en identiteitsdocumenten II
H4 GBA en RNI-systematiek	H5 Personen- en familierecht	H6 Awb en procesrecht	H7 Kwaliteitsbeheer
H8 Landelijke ontwikkelingen	H9 Adresonderzoek en adreskwaliteit II		

Vaardigheidsmodules

V1 Dienstverlening	V2 Effectief waarnemen, communiceren en conflicthantering	V3 Adviesrapporten en beleidsvoorstellen schrijven
-----------------------	--	---

Overzicht modules Diplomastelsel Burgerzaken

Het opvolgen van signalen houdt niet op bij gemeentegrens

Alphen aan den Rijn is een voorbeeldgemeente voor het project Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA). Burgemeester Liesbeth Spies legt uit hoe men in Alphen en omgeving te werk gaat.

Liesbeth Spies

'Alphen is al veel langer bezig met intensief adresonderzoek', vertelt burgemeester Spies, 'maar tot nu toe waren we afhankelijk van de signalen van afnemers en tipgevers. We zijn blij dat we nu kunnen aansluiten bij de landelijke aanpak. Behalve dat er nu direct adresonderzoek mogelijk is, kunnen we van elkaar leren op bijeenkomsten en platforms.'

Huisbezoeken worden in Alphen afgelegd door het Serviceplein (verantwoordelijk voor het Sociaal Domein) en Inspectie. Bovendien controleren Inspectie en Belastingen of er in leegstaande panden

nog mensen wonen, die niet staan ingeschreven. 'Door mensen gericht op huisbezoek te sturen is er veel positiefs te behalen', stelt burgemeester Spies vast. 'Onze medewerkers worden hiertoe speciaal opgeleid en aangewezen om als poortwachters de kwaliteit van de BRP op orde te krijgen.

'Sinds het begin van onze deelname aan de LAA waren er medio februari jongstleden 85 adressen nader onderzocht en 30 huisbezoeken uitgevoerd en afgerond. Het opvolgen van signalen houdt echter niet op bij je gemeentegrens', constateert mevrouw Spies. 'Hebben bijvoor-

beeld mensen die in een vakantiepark verblijven naast een briefadres ook nog een woonadres elders? Het is belangrijk om dat soort gegevens in de regio te delen. Het mooiste zou zijn als hier landelijk een platform voor was, maar zover zijn we nog niet.'

Regionale samenwerking

Burgemeester Spies vertelt dat haar collega Marina van der Velde van Kaag en Braassem de initiator is geweest van de huidige regionale samenwerking op het gebied van adreskwaliteit. 'Zij heeft het project in het districtsoverleg op de agenda gezet. Maar omdat we al kennis over en ervaring met adresonderzoek hadden, en omdat we nu de grootste gemeente zijn in het politiedistrict Alphen-Gouda, dat acht gemeenten beslaat, zijn wij het regionale samenwerkingsverband betreffende adreskwaliteit gaan trekken.

'We hebben een regionale werkgroep woon- en identiteitsfraude gevormd om het waterbedefferd terug te brengen en elkaar snel op te zoeken. Inmiddels zijn alle acht gemeenten uit het politiedistrict bij de werkgroep aangesloten. We hebben afgelopen december een praktische handreiking uitgebracht, om duidelijk te maken waar medewerkers op moeten letten en hoe ze kunnen doorvragen. Zo helpen we medewerkers Burgerzaken in alle acht gemeenten om hun werk goed te doen. We beseffen dat het nog niet voor alle gemeenten vanzelfsprekend is, maar er is veel winst uit te halen.'

Filmpje

'Op basis van onze eigen ervaringen hebben we een filmpje gemaakt, dat we in de regio hebben gedeeld', vervolgt de burgemeester. 'Het enthousiasme hiervoor is in het hele

De afdeling Burgerzaken en het Serviceplein trekken nu zo'n anderhalf jaar gezamenlijk op als het gaat om het verstrekken van briefadressen. Dit om te voorkomen dat inwoners met een hulpvraag onder de radar verdwijnen. Deze groep kampt met schulden en verslaving en mag zich veelal niet inschrijven op het adres van de hoofdbewoner, omdat deze bang is voor schuldeisers. Aan hen wordt onder strikte voorwaarden een tijdelijk briefadres verstrekt op het adres van het inloophuis 'Het Open Venster' dat in Alphen aan den Rijn gevestigd is. Dit geeft inwoners de tijd om hun leven weer op orde te krijgen, waarna ze alsnog ingeschreven kunnen worden op het verblijfsadres.

Voorwaarden inschrijving Briefadres Open venster:

- tijdelijke aard (3 tot 6 maanden);
- regie door een medewerker van het Serviceplein;
- er wordt een begeleidingsplan opgesteld;
- post moet iedere week opgehaald worden;
- persoon moet bereikbaar blijven.

politiedistrict groot. Ook daarbij zie je meteen het belang van Burgerzaken. Zij komen het eerst met mensen in contact. Er is veel winst te behalen door hen alert te maken. Doordat ze doorvragen en signalen aan andere afdelingen doorgeven, kunnen er gericht huisbezoeken worden afgelegd. Deze alerte blik maakt hun werk ook meteen interessanter.

'Het belang van de huidige aanpak is dat je zowel preventief als reactief samenwerkt en zo meer inzicht krijgt, dat het werk van de medewerkers burgerzaken aantrekkelijker wordt, én dat het centen scheelt. We hebben er heel positieve ervaringen mee en **nodigen andere gemeenten van harte uit om de handreiking te lezen of bij ons op bezoek te komen en het filmpje te komen bekijken**. Onze medewerkers zijn trots zijn op wat er is bereikt en willen maar wat graag over de aanpak vertellen.'

Samenwerking en aanpak fraude

De bekende baten van het project LAA zijn een verhoogde kwaliteit van de BRP en gezamenlijke aanpak van fraude. Er zijn echter ook andere baten (zie ook pagina 5). Burgemeester Spies legt uit wat die behelzen: 'Sinds anderhalf jaar werken onze medewerkers Burgerzaken nauw samen met het Serviceplein. Het gaat er niet alleen om uitkeringsfraude aan te pakken, maar ook om schrijvende gevallen te helpen, zoals dak- en thuislozen en mensen die na een scheiding ergens logeren zonder te beseffen welke consequenties dat kan hebben voor hun gastvrouw of gastheer. Hen kunnen we richting een briefadres helpen en we leggen een gesloten circuit om hen heen aan. Medewerkers van het Serviceplein helpen hen om hun leven weer op orde te krijgen. We zien onze medewerkers sinds anderhalf jaar groeien in hun vak. Ze zijn terecht trots op de resultaten.'

Uitkeringsfraude: creëer meer contactmomenten

Naast het bestrijden van identiteits- en adresgerelateerde fraude is het bestrijden van uitkeringsfraude voor gemeenten (en uitkeringsinstanties) een belangrijke taak. Bestuurskundige dr. Menno Fenger deed onderzoek naar de praktijk van handhavingprocessen in vier gemeenten. Eind vorig jaar publiceerde Fenger twee rap-

porten hierover. De belangrijkste conclusies.

In de eerste plaats zijn er grote verschillen in de wijze waarop gemeenten fraudebestrijding op het gebied van uitkeringen hebben georganiseerd. Dat heeft ermee te maken dat wet- en regelgeving over uitkeringen in eerste instantie

onder de gemeentelijke autonomie valt. Verder laat het onderzoek zien, dat er grote verschillen zijn in het aantal fraudeurs dat per gemeente wordt betrapt. Het blijkt dat er geen directe relatie gelegd kan worden tussen de manier waarop de handhaving is georganiseerd en de gemeentelijke prestaties als het gaat om preventie en opsporing van fraude. 'Het is overigens wel een interessant uitgangspunt voor een vervolgonderzoek', stelt Fenger.

Er zijn wel aantal punten te benoemen die een positieve invloed lijken te hebben bij het bestrijden van uitkeringsfraude. Ten eerste helpt

Menno Fenger

het als er minder overdrachtsmomenten zijn in het uitkeringsproces tussen inkomensconsulenten, werkconsulenten en handhavers. Daarnaast helpt het als consulenten op een laagdrempelige manier signalen van wantrouwen kunnen delen in de organisatie. Ook is het

goed als er een adequate monitoring van de prestaties binnen gemeenten en tussen gemeenten plaatsvindt.

Ten slotte werkt de bestrijding van uitkeringsfraude beter als er regelmatig contact met uitkeringsgerechtigden is. Zorg dus voor meer contactmomenten tussen klant en consulent. Op die manier leer je je klanten kennen en kun je fraude beter bestrijden. Sommige vrouwen hechten veel belang aan zelfstandigheid. Wanneer een liefde zich aandient, zullen zij zich minder snel laten registreren als "samenwonend". Dit soort (risico-)signalen kunnen tijdens contactmomenten in een vroeg stadium aan het licht komen.

Menno Fenger

'Effectief fraudebeleid is gericht op het voorkomen dat er wordt gefraudeerd. Maar dan moeten gemeenten hun klanten wel kennen, en dat is nu vaak niet het geval. Op deze manier komen eventuele risicogeveallen sneller aan het licht!'

‘Fraude raakt aan de integriteit van de overheid’

Een interview met Jan van Ginkel, gemeentesecretaris bij de gemeente Zaanstad

Per 1 februari stapte Jan van Ginkel als gemeentesecretaris over van Schiedam naar Zaanstad. Hij vindt dat de gemeentesecretaris een agenderende functie heeft bij de aanpak van fraude. ‘Agenderen is daarbij een activistisch werkwoord’, stelt hij.

‘Bestuurders moeten zich ervan bewust zijn’, stelt Jan van Ginkel omwonden, ‘dat fraude raakt aan de betrouwbaarheid en integriteit van de overheid.’

Inspanningen van overheden om wendbaarder te worden, zijn volgens Van Ginkel afhankelijk van een solide basis. ‘Betrouwbaarheid van identiteits- en adresgegevens maakt daar deel van uit.

‘Uiteraard kan de overheid fraude niet in haar eentje bestrijden. Daarbij zijn onder meer ook partijen als woningcorporaties, KMar, en AVIM nodig.’

Drie sporen

‘Bij bestrijding van identiteitsfraude en adresgerelateerde fraude zie ik drie belangrijke sporen’, aldus Van Ginkel: ‘aan de balie, door adresonderzoek en door *datamining*. Wat het eerste spoor betreft: je moet medewerkers voortdurend goed blijven opleiden. Ten aanzien van adresonderzoek, is Schiedam een mooi voorbeeld: om de zes weken bellen ambtenaren in steeds twee andere straten bij elk adres

aan. Vooraf is alle informatie verzameld die de gemeente over elk adres in die straten heeft: WOZ, leerplicht, toeslagen, uitkeringen, belastingen, enzovoort. Tijdens elk huisbezoek controleert de ambtenaar alle informatie en herstelt zo nodig omissies en fouten. Mensen die op een adres wonen, maar nog niet ingeschreven staan, worden ter plekke ingeschreven en ontvangen enkele dagen later hun WOZ-aanslag. Dat de gemeente Schiedam de afgelopen drie jaar inwonertal is gegroeid, is voor een groot deel te verklaren uit het feit dat er van de al bestaande inwoners nu meer ingeschreven staan. Het is een groot succes. Los van de behoefte aan een integere en betrouwbare overheid, rendeert het om je als overheid niet te laten bedotten.’

Datamining, ten slotte, is niet gericht op individuele situaties, maar op structurele verbeteringen. De gemeente Zaanstad is sinds ongeveer een half jaar betrokken bij een *datamining*-pilot waarbij ambtenaren grote databestanden koppelen. Op basis van de patronen die ze ontdekken, passen ze processen aan om het net om fraude te sluiten. Van Ginkel is zeer te spreken over deze aanpak. ‘Ik ben onder de indruk van hoe actief BZK in samenwerking met Zaanstad is op het gebied van fraudebestrijding.’

Omdat data vanuit de privacywet-

Jan van Ginkel

geving alleen voor een specifiek doel mogen worden gebruikt, worden in Zaanstad geanonimiseerde data onderzocht. Jan van Ginkel vindt weliswaar dat privacy een hoog goed is, maar stelt ook dat de schoonheid van besturen soms zwaarder weegt. ‘Fraude is zo’n groot maatschappelijk probleem dat ik bereid ben om ver te gaan om het te bestrijden.’

De maatschappelijke baten van adresonderzoek

Samen met gemeenten en andere overheden werkt het project Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) aan het verhogen van de kwaliteit van de Basisregistratie Personen en het terugdringen van adresgerelateerde fraude. Om te weten wat het project de betrokken partijen oplevert, wordt al gekeken naar de fraudebaten op dertien regelingen. Maar het project levert ook veel andere, maatschappelijke baten op.

Bijvoorbeeld voor een integrale aanpak van misstanden en van schrijnende gevallen, waarbij handhaving gecombineerd wordt met zorg en hulpverlening. Inzicht in de andere baten kan door uitvoeringsinstanties gebruikt worden bij analyses voor controle en handhaving. En de maatschappelijke baten vormen een belangrijke aanvulling op de evaluatie van de resultaten van het project LAA.

Het onderzoek

Die andere baten zijn de afgelopen maanden in kaart gebracht. Gestart is met brainstormen in vijf

gemeenten met professionals van Burgerzaken, Handhaving en uit het sociale domein. Op grond van hun ervaringen en suggesties is een lijst opgesteld met twaalf mogelijke effecten van adresonderzoek, zowel maatschappelijke effecten als effecten op bijvoorbeeld organisatie- en beleidsdoelen.

Belangrijkste effecten voor College en Raad

Van die twaalf mogelijke andere baten van adresonderzoek zijn er volgens de lokale professionals vijf het belangrijkste voor het College en de Raad van hun gemeente.

Minder problemen als gevolg van onderverhuur en overbewoning

Bijvoorbeeld illegale onderverhuur, pensions die overlast veroorzaken, (brand)onveiligheid en onrechtvaardige woonruimteverdeling.

Andere financiële baten

Naar de fraudebaten op dertien regelingen wordt al gekeken. Dan gaat het over kinderopvang-

toeslag, kindgebonden budget, huurtoeslag, zorgtoeslag, hypotheekrenteaftrek, innen belasting-schuld, Nabestaandenwet (ANW), aanvullende inkomensverzekering ouderen (AIO), AOW, studiefinanciering, innen studieschuld VOW, bijstand en verkeersboetes. Bij ‘andere financiële baten’ gaat het om zaken als meer inkomsten uit lokale heffingen, minder achterstallige betalingen, minder onterecht uitgekeerde kinderbijslag, PGB of andere uitkeringen.

Preventieve werking: minder ongewenst gedrag en fraude

Twijfelaars frauderen minder door een betere controle van de BRP en door meer sociale controle. Ook het ontlopen van instanties, WMO-fraude en wanbetalingen kunnen daardoor afnemen.

Betrouwbare informatie bij rampen en crisissituaties

Beter inzicht in wie waar woont is essentieel bij een grote brand, ont-ruiming of vuurwerkcramp.

Goede voorbeelden van gemeenten in aanpak van fraude

‘Beter en sneller informatie delen dankzij een signaleringstool (gemeente Almere)’, ‘Eén toezichthouder BRP (gemeente Bergen op Zoom)’, ‘Samen efficiënter handhaven volgens een convenant (gemeente Amersfoort)’.

Deze en meer goede voorbeelden van gemeenten in de aanpak van fraude kunt u vinden op www.ictu.nl/aanpakfraude.

‘Een goede check voorkomt veel schade en werk achteraf..’

‘Als je eenmaal een valse identiteit hebt, kun je heel veel schade aanrichten’, stelt Peter de Jong (officier van Justitie bij het Openbaar Ministerie). Bij het verstrekken van identiteitsmiddelen is het cruciaal om te checken of iemand recht heeft op dat ID; uitgebreid onderzoek moet uitwijzen of de persoon inderdaad is wie hij/zij zegt te zijn en of hij/zij rechtmatig in Nederland mag verblijven. Blijkt namelijk dat een ID onterecht is afgegeven, dan kan er sprake zijn van fraude. Er ontstaat dan een langdurig proces; er wordt aangifte gedaan door een instantie (bijvoorbeeld een gemeente), vervolgens gaat een opsporingsinstantie (politie, SIOD) onderzoek doen, getuigen worden gehoord en na het opmaken van het proces-verbaal wordt door de officier van Justitie een besluit genomen over de uiteindelijke afdoening. Tussentijds is er veel werk verzet en tijd voorbij gegaan, en heeft iemand mogelijk onterecht gebruik gemaakt van sociale voorzieningen met alle gevolgen van dien. Kortom, een goede check voorkomt veel schade en werk achteraf. Ik vind de investeringen vanuit het project NBP in de uitbouw van kennis en vaardigheden van gemeenten op dit gebied dan ook een goede zaak.’

Verbetering van de zichtbaarheid en het imago van de gemeente

Burgers ervaren dat de gemeente actief controleert wie waar woont en eventuele fraude aanpakt.

Tot welke andere baten leidt adresonderzoek?

In hoeverre leiden de LAA-adresonderzoeken tot elk van de twaalf mogelijke andere baten? Deze vraag is voorgelegd aan 279 professionals van gemeenten die aan LAA deelnemen. Zowel aan medewerkers Burgerzaken, als aan professionals uit het sociaal domein en uit het domein handhaving/wijkbeheer. De lijst van twaalf mogelijke andere baten omvat, naast de hiervoor genoemde effecten: be-

tere gegevens als basis voor beleid en voorzieningen, efficiencywinst binnen de gemeentelijke organisatie, betere samenwerking met organisaties buiten de gemeente, afname van ernstige vormen van criminaliteit, meer signalen die van belang zijn voor de inzet van zorg/hulpverlening, betere kwaliteit van registraties/gegevens en voordelen voor de goedwillende burger.

De bevindingen van het onderzoek worden binnenkort gepubliceerd. Zodat de waarde van de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit voor gemeenten, uitvoeringsorganisaties, bestuur en politiek nog duidelijker voor het voetlicht gebracht kan worden.

Naast fraude- en financiële baten kan LAA ook helpen bij meer maatschappelijke problemen

Praktische hulpmiddelen en informatiebronnen voor gemeenten

Welke hulpmiddelen, opleidingen, informatiebronnen en expertise van ketenpartners kunt u als gemeente inzetten in de strijd tegen identiteits- en adresgerelateerde fraude? Een handig overzicht.

Hulpmiddelen aanpak adresgerelateerde fraude

Voorlichting aan burgers: Het belang van goede adresgegevens uitgelegd in 2 minuten

Dit filmpje illustreert op toegankelijke wijze wat de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) is, hoe de aanpak werkt en wat het doel is. Geschikt om bijvoorbeeld inwoners van uw gemeente uitleg te bieden over de aanpak van adresgerelateerde fraude en het belang van goede adresgegevens. rijksoverheid.nl/adresfraude

Kennisplatform Landelijke Aanpak Adreskwaliteit op Pleio

In deze online community wisselen gemeenten die deelnemen aan LAA, kennis en ervaring met elkaar uit. Er zijn ook presentaties, handreikingen en juridische documenten te vinden. Daarnaast is er een rubriek 'de Vraagbaak' met veelgestelde vragen en antwoorden die ingaan op het uitvoeren van adresonderzoeken. aanpakadreskwaliteit.pleio.nl

Interactieve infographic 'Signalen uit het gemeentehuis'

Gemeenten kunnen meer rendement behalen met de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit als andere afdelingen samen met Burgerzaken hun kennis over adressen inzetten. Maar hoe doe je dat? Deze infographic laat allerlei werkwijzen zien uit de praktijk. Hij gaat in op de elementen van preventie en het bestrijden van fouten in de BRP. Hoe kun je werkprocessen verbeteren en hoe zit het met de privacy? Kijk voor de infographic met voorbeelden en links naar handige websites in LAA Magazine, blz. 4: magazine.aanpakadreskwaliteit.nl

De Kleine Gids voor gemeenten: over wat er mag bij de aanpak van fraude met de BRP

Een handzame gids voor medewerkers Burgerzaken over de aanpak van fraude met de BRP. De gids geeft inzicht in mogelijke fraudes en de beschikbare kennis en mogelijkheden om die fraude adequaat te signaleren, te voorkomen en te bestrijden. ictu.nl/aanpakfraude

Het Expertisepunt Aanpak Fraude

Op het Expertisepunt Aanpak Fraude (nu nog proeftuin) kunnen medewerkers Burgerzaken alle gedeelde aanpakken van fraude vinden en verrijken met eigen praktijkervaringen. Op dit online platform kunnen niet alleen gemeenteambtenaren, maar ook ketenpartners alle informatie vinden over het aanpakken van identiteits- adresgerelateerde fraude. expertisepuntaanpakfraude.gemeente.nl/login (met gebruikersnaam en wachtwoord)

Hulpmiddelen aanpak identiteitsfraude

Voorlichting aan burgers

Op www.rijksoverheid.nl/identiteitsfraude zijn verschillende communicatiemiddelen beschikbaar die u kunt inzetten om burgers te informeren over hoe identiteitsfraude te herkennen en voorkomen. U vindt er bijvoorbeeld een animatiefilm en een interactieve pdf over de gevaren van identiteitsfraude en wat de burger kan doen om de kans te verkleinen dat hij slachtoffer wordt.

KopieID app

Met de KopieID app maakt de burger met zijn smartphone een veilige kopie van zijn identiteitsbewijs. De KopieID app is te downloaden via de Apple app store, Google play store en Windows Phone. Een instructiefilm legt uit hoe de KopieID app precies werkt.

Het Centraal Meldpunt Identiteitsfraude en -fouten (CMI)

Bij het CMI kunnen slachtoffers van identiteitsfraude terecht die tussen instanties klem komen te zitten als gevolg van identiteitsfraude of adresfraude. Burgers krijgen advies en tips op maat. Zie ook pagina 7 in deze krant.

Hulpmiddelen voor gemeenten

Hulpmiddelen beoordelen (buitenlandse) brondocumenten

De hulpmiddelen helpen medewerkers Burgerzaken bij het beoordelen van (buitenlandse) brondocumenten. Ze bestaan uit handige checklists, stappenplannen en infographics. De hulpmiddelen zijn beschikbaar via het Expertisepunt Aanpak Fraude. Het Expertisepunt is momenteel nog een proeftuin. De proeftuin loopt tot eind april 2016. Als het Expertisepunt aan de verwachtingen van de gebruikers voldoet, wordt het

platform vanaf mei 2016 definitief overgedragen aan de NVVB.

Opleidingen tegengaan Identiteitsfraude en adresgerelateerde fraude

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit en van de gegevens in BRP. Om deze taken goed te kunnen doen zijn kennis en vaardigheden nodig. Verbeter de kennis en vaardigheden van uw medewerkers Burgerzaken op het gebied van identiteits-, document- en adrescontrole. Medewerkers zijn zo beter toegerust voor het registreren en verifiëren van identiteitsgegevens en kunnen daardoor potentiële fraude voorkomen. De opleidingen zijn (per 1 april 2016) onderdeel van de PublieksAcademie van de NVVB (zie pagina 9 in deze krant).

Raadplegen openbare bronnen

Gemeenten kunnen verschillende openbare bronnen raadplegen voor documentexpertise en onderzoek van reis-, identiteits- en verblijfsdocumenten. De wet verplicht bedrijven om in bepaalde omstandigheden zelf de fysieke controle van een identiteitsdocument uit te voeren.

identiteitsdocumenten.nl

De website voor controle van Nederlandse identiteitsdocumenten.

Edison TD

De website voor controle van identiteitsdocumenten van andere landen. edisontd.net

PRADO

De website voor informatie over Europese reis- en identiteitsdocumenten. consilium.europa.eu/prado

DISCS

DISCS (Document Information System for Civil Status (DISCS) is een documentinformatiesysteem voor brondocumenten; een digitale verzameling van bijna 3000 fysieke buitenlandse documenten en hun echtheidskenmerken, ingedeeld per land. In DISCS staan voorbeelden van documenten die eerder zijn aangeboden bij de balie en die aan de echtheidskenmerken voldoen. discs.nl (met gebruikersnaam en wachtwoord)

Code1000.com

Op deze website vindt u in de linkerkolom de link naar Ontvreemde zaken. Hier is aan de hand van het documentnummer te zien of het gestolen is.

Dutch ID-app

Met deze app zijn de echtheidskenmerken van de nieuwe identiteitsbewijzen te controleren

RDW.nl/echtheidskenmerken

Deze website geeft duidelijkheid over de echtheidskenmerken van het nieuwe kentekenbewijs en rijbewijs.

Raadplegen van ketenpartners

Mocht er twijfel blijven bestaan dan kan er gebruik gemaakt worden van de expertise van ketenpartners.

AVIM/Politie

Tweedelijns ondersteuning bij de beoordeling van identiteits- of brondocumenten.

Bureau Documenten van de IND

Mocht er na raadpleging van DISCS nog steeds twijfel bestaan aan de echtheid van een buitenlands brondocument, dan kan Bureau Documenten van de IND (Immigratie- en Naturalisatiedienst) onderzoek doen en/of advies geven.

ID-desk van de Koninklijke Marechaussee

Derdelijns ondersteuning bij de beoordeling van identiteitsdocumenten.

RDW – Expertise Centrum Rijbewijzen (ECR)

Derdelijns ondersteuning bij de beoordeling van (vreemde) rijbewijzen.

Centraal Meldpunt helpt slachtoffers identiteitsfraude en -fouten

Na een proeffase werd het Centraal Meldpunt Identiteitsfraude en -fouten (CMI) op 1 maart 2010 definitief geïnstalleerd. Het aantal meldingen steeg van 291 in 2012, via 617 in 2013 tot 844 in 2014. Maar wat is het CMI, en wat doet het? We vroegen het aan coördinator Helen van der Sluys.

Oud-staatssecretaris Ank Bijleveld omschreef het CMI in 2010 als 'de nieuwe plek waar mensen terecht kunnen die tussen instanties klem komen te zitten als gevolg van identiteitsfraude of van fouten in overheidsregistraties.' Dat geldt volgens Helen van der Sluys nog steeds. 'Als burgers zich melden, nemen we contact op en geven we adviezen en tips op maat. Bij identiteitsfraude helpen we hen om misbruik te stoppen en erger te voorkomen, en

nemen we contact op met Ketentpartners zoals de Belastingdienst, de Politie en de IND. Zo kunnen we ook helpen als men problemen heeft met aangifte doen bij de Politie. Verder helpen we mensen om aan te tonen dat ze geen dader zijn, maar slachtoffer, door gegevens te verzamelen die nodig zijn om een dossier op te bouwen en chronologisch op te schrijven wat er is gebeurd.'

Om wat voor zaken gaat het?

In het algemeen wordt steeds meer fraude gepleegd met kopieën van ID-documenten, doordat steeds meer processen digitaal verlopen. Fouten komen ook voor, bijvoorbeeld als een persoon per vergissing wordt ingeschreven op een woonadres waar iemand woont die recht heeft op huurtoeslag. In dat geval wordt de huurtoeslag stopgezet. 'Wij helpen zo'n slachtoffer door te bellen met de Belastingdienst en de betrokken gemeente', aldus Van der Sluys.

'Verder zorgen we ervoor dat amb-

tenaren weten wie we zijn, vertelt ze, 'door presentaties te geven op NVVB-congressen en WTI-dagen. Ook hebben we in het kader van de campagne *Een veilig ID* onlangs een filmpje over identiteitsfraude gemaakt, dat gemeenten in hun wachtruimte aan burgers kunnen vertonen. In dezelfde stijl hebben we een interactieve PDF ontwikkeld met tips voor *'slim voorkomen en vlot herstellen'*. Met alle informatie op de website kunnen burgers en ambtenaren zich (beter) informeren over de gevaren van identiteitsfraude die op de loer liggen en ontdekken hoe je de kans dat je zelf slachtoffer wordt, kunt verkleinen.'

Kijk op www.rijksoverheid.nl/identiteitsfraude voor meer informatie.

Helen van der Sluys

De trainers worden getraind

Het Diplomastelsel Burgerzaken is uitgebreid met modules voor Identiteit en Identiteitsdocumenten en voor Adresonderzoek en adreskwaliteit. Voor de vaardigheidstrainingen voor de modules gericht op het tegengaan van identiteitsgerelateerde fraude M1a, M1b en H3a (zie pagina 3) is een uitgebreid en intensief train-de-trainer-programma opgezet. Harry Molkenboer, adviseur opleidingen bij het project Naar Betrouwbare Persoonsgegevens, legt uit waarom en hoe.

Vanaf eind mei zullen de vaardigheidstrainingen, waarin veel aandacht wordt besteed aan profiling en het herkennen van wat echt en vals is, worden gegeven door medewerkers Burgerzaken met een hbo werk- en denkniveau die 'met de voeten in de modder hebben gestaan', zoals Harry Molkenboer het verwoordt, en dus hun verhaal vanuit de praktijk kunnen houden. 'Normaliter verzorgen de IND en KMar (Koninklijke Marechaussee) dergelijke trainingen, vertelt hij, 'omdat alleen zij over falsificaties van documenten mogen beschikken. Echter, doordat er ruim drie-

duizend eerstelijnsmedewerkers moeten worden opgeleid, voorzien IND en KMar een capaciteitsprobleem. Dat ondervang je door senior-medewerkers te trainen tot vaardigheidstrainer. Bijkomend voordeel is dat met hun kennis en kunde zo binnen de gemeentes veel eigen bekwaamheid beschikbaar komt om identiteitsfraude tegen te gaan. Dit ontlast de KMar en de IND van de eenvoudige zaken die achteraf toch niet vals of vervalst blijken te zijn en daarnaast krijgen de KMar en de IND er deskundige gesprekspartners bij.'

Veel respons

'Sinds eind oktober zijn we op zoek gegaan naar twintig vaardigheidstrainers voor het tegengaan van identiteitsfraude en drie klassieke trainers voor het tegengaan van adresgerelateerde fraude', vervolgt Molkenboer. 'Dat heeft in eerste instantie tachtig reacties opgeleverd. Uiteindelijk hebben 38 mensen gesolliciteerd. Sommigen vonden bij nader inzien de belasting te hoog. Het is ook niet niks: twee maanden lang ga je naast je normale werk twee dagen per week op training. Anderzijds zien veel

kandidaten het als een kans om tot specialist getraind te worden en hun kennis door te geven.'

Lesprogramma

De trainers worden inmiddels getraind door specialisten van de KMar, de IND en AVIM (voormalige Vreemdelingenpolitie). Daarnaast zijn twee externe partijen gecontracteerd. Een gespecialiseerd bureau geeft gedurende twee-eneenhalve dag informatie over druktechnieken, inkten, dragers, papier, laminaten, watermerken, stempels en dergelijke. Een ander gespecialiseerd bureau verzorgt een driedaagse didactische training. Naast het zelf doorlopen van theorie door middel van e-learning krijgen de trainers totaal 16 dagen training. Na afloop krijgen de trainers een koffertje met kant-en-klare lesmaterialen mee, zodat landelijk een eenduidige training wordt gegeven. Ook krijgen de trainers twee soorten professionele loepen mee voor gebruik in hun trainingen. Ze krijgen dus niet alleen veel kennis en vaardigheden aangereikt, maar ook alle spullen om te trainen.

Identiteitsfraude met DigiD

Er komen regelmatig meldingen van fraude met DigiD, bijvoorbeeld bij (v)echtscheidingen waarbij de aanstaande ex-partners over elkaars inloggegevens beschikken en elkaar dwars zitten. Ook worden wel DigiD-codes op andermans naam aangevraagd waarbij de post wordt omgeleid (naar 'vakantieadres') of onderschept (postbode opwachten of brievenbus hengelen). Met de DigiD-code worden vervolgens verhuizingen doorgegeven, toeslagen aangevraagd, rekeningnummers voor uitbetaling veranderd, enzovoort.

Het CMI gaat bij dergelijke gevallen – vaak samen met instanties als Logius, Belastingdienst, UWV en gemeente – na wat er precies is gebeurd en doet haar best zaken te herstellen, indien nodig. Het slachtoffer wordt aangeraden een nieuw DigiD aan te vragen, sms-verificatie in te schakelen en bewijsmiddelen op te vragen bij bijvoorbeeld TNT Post voor kopie melding postomleiding, enzovoort.

Door fout geen huurtoeslag

Doordat de Belastingdienst een fictief persoon op haar adres had ingeschreven, liep een vrouw haar huurtoeslag van ongeveer €233,- per maand mis. De vrouw heeft een laag inkomen en is zeer afhankelijk van de huurtoeslag. De Belastingdienst heeft de fout toegegeven, de persoon is weer uitgeschreven, maar de fout en de consequentie zijn niet hersteld. Daarvoor is volgens de Belastingdienst een bezwaarprocedure nodig. Door tussenkomst van het CMI heeft de Belastingdienst een spoedbetaling gedaan van drie maanden toeslag en is een bezwaarprocedure niet langer nodig. De Belastingdienst gaat bezien of gemaakte fouten sneller rechtgezet kunnen worden zonder dat iemand in bezwaar hoeft te gaan.

Een proactieve aanpak: spookjongeren in Amsterdam

De gemeente Amsterdam wil het aantal 'spookjongeren' terugdringen. Het blijkt dat een groot deel van deze groep niet vindbaar wil zijn vanwege schulden. Amsterdam biedt een alternatief: een (tijdelijk) briefadres en na een traject van schuldsanering wél met het juiste woonadres in de BRP inschrijven. Het wegnemen van de aanleiding kan zorgen voor een blijvende oplossing. Deze prille samenwerking van Streetcornerwork, de Ombudsman, Sociaal Domein Amsterdam en Basisinformatie belooft een succesvolle fraudebestrijding te worden. Één een klantgerichte dienstverlening.

Harry Molkenboer (adviseur Naar Betrouwbare Persoonsgegevens):

'Identiteits-, document- en adresfraude schaden de Nederlandse staat en de burgers aanzienlijk. Eén geval van identiteitsfraude kost de samenleving gemiddeld €30.000,00'

Eberhard van der Laan (burgemeester Amsterdam):

'In de Verenigde Staten is identiteitsfraude uitgegroeid tot de misdaad van de 21ste eeuw'

Kijk voor meer informatie op www.rijksoverheid.nl/identiteitsfraude

‘Stuur op de kwaliteit van de BRP’

De Zwolse burgemeester Henk Jan Meijer had er in verschillende gremia al op aangedrongen dat identiteitsfraude integraal wordt aangepakt, toen hem werd gevraagd ambassadeur te worden. Hij vertelt hoe Zwolle identiteitsfraude aanpakt.

De gedachte achter een ambassadeur identiteitsfraude is dat je nu eenmaal eerder iets van een collega aanneemt dan van een vreemde, stelt Henk Jan Meijer. ‘Dat werkt het best als je elkaar op een bijeenkomst ziet. Inmiddels heb ik pakweg vijf keer een inleiding gegeven over hoe noodzakelijk de aanpak van identiteitsfraude is.’

Op de burgemeestersbijeenkomst van afgelopen december vertelde Meijer dat investeren in het tegengaan van identiteitsfraude een investering is in rechtvaardigheid. ‘Als studiefinanciering of huurtoeslag te duur worden als gevolg van misbruik, hebben de mensen die er terecht gebruik van maken daaronder te lijden’, licht hij toe. ‘En ik kan slecht tegen onrecht.’

Enthousiasme

De burgemeester staat vierkant achter de Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude Oost-Nederland, de WTI van het eerste uur. ‘Uiter-

aard ben je zelf verantwoordelijk voor de training van medewerkers, maar daarnaast moet je goede partners opzoeken. De politie bijvoorbeeld, om aangifte van fraude zo eenvoudig mogelijk te maken.

‘Het belangrijkste voordeel van deelname aan de werkgroep is kennisdeling. Medewerkers leren van collega’s uit andere gemeenten. Bovendien neemt het enthousiasme om fraude aan te pakken toe.

‘Om de kwaliteit van de BRP te borgen, kies ik ervoor meer personeel vrij te maken voor huisbezoeken, ook als dat betekent dat de wachttijden aan de balie toenemen, doordat daar minder personeel beschikbaar is. Betrouwbaarheid is voor mij nog belangrijker dan snelheid. Maar we zijn er nog niet.’

Welke ambities heeft Zwolle dan nog als het gaat om het terugdringen van id-fraude? Meijer: ‘Intern kunnen we de samenwerking en gegevensuitwisseling tussen afdelingen, bijvoorbeeld Sociale Zaken,

nog verbeteren. Bovendien moet de kwaliteit van onze medewerkers Burgerzaken nog verder omhoog, door opleiding en training, maar ook door werving. Naast vriendelijk moeten onze “poortwachters” ook kritisch en alert zijn.’

Urgentie

Veel bestuurders worstelen met bewustwording en kennis ten aanzien van de aanpak van id-fraude. Wat wil burgemeester Meijer hun meegeven?

‘Vooral een gevoel van urgentie’, antwoordt hij. ‘Je wilt niet als zwakste schakel te boek staan. Bestuurders moeten hun verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van de BRP waarmaken. Je kunt die kwaliteit zien als onderdeel van je dienstverlening, naast snelheid en gastvrijheid. Als je stuurt op kwaliteit, maak je het jezelf een stuk gemakkelijker.’

Henk Jan Meijer

Hoe kan de IND de gemeente van dienst zijn?

Fred Hoogenberg (senior documentexpert bij Bureau Documenten/IND): ‘Gemeenten kunnen gebruik maken van onze expertise. De IND heeft ‘DISCS’ ontwikkeld (zie ook pagina 6), een informatiesysteem waarin ongeveer 3.500 brondocumenten zijn opgenomen. Bij elk document geven we technische en waar mogelijk tactische informatie: Hoe hoort het document eruit te zien? Welke technieken zijn toegepast? Waar kan een document afgegeven zijn? Op welke echtheidskenners moet je letten? Met dit systeem, dat we aan iedere gemeente in Nederland hebben aangeboden, kan een gemeente eerst zelf kritisch naar een document kijken. Komen ze er niet uit? Dan onderzoeken wij het document en sturen de rapportage terug naar de gemeente. Soms vloeien daar hoorcommissies of rechtszaken uit voort, waarbij wij zo nodig als getuige-deskundige optreden en uitleggen waarom een document is afgekeurd.’

Het is belangrijk dat gemeenten op een uniforme wijze samenwerken. Ontwikkelingen zoals de WTI (Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude) en het project NBP (Naar Betrouwbare Persoonsgegevens) helpen daarbij. Uniformiteit maakt het zogenaamde “shoppen” bij gemeenten minder aantrekkelijk voor criminelen.’

Wat is nodig om tot een strafrechterlijke vervolging te komen bij identiteitsfraude?

Gabrielle Dessing (jurist en adviseur bij het OM, arrondissement Oost-Nederland): ‘Juridisch gezien gaat het om de delictomschrijving. Alle onderdelen van de artikelen voor identiteitsfraude in het Wetboek, moeten wij kunnen bewijzen. Dit kan alleen met een goed dossier. In een goed dossier is de situatie zo uitgebreid en gedetailleerd mogelijk beschreven. Waarom denk je dat een document vals is? Welke concrete aanwijzingen heb je daarvoor? Vul dus niet te snel ‘onbekend’ in, want dat kan ertoe leiden dat een zaak misschien onnodig geseponeerd wordt. Dat moeten we voorkomen, want identiteitsfraude kan veel maatschappelijke schade aanrichten. Er staat volgens de richtlijnen niet voor niets een gevangenisstraf op van twee maanden.’

Awareness-training voorziet in kennisbehoefte

Klaasje van der Haar

De gemeente Zwolle verzorgt awareness-trainingen voor medewerkers Burgerzaken van kleine gemeenten in haar omgeving. Klaasje van der Haar, specialist Burgerzaken in Zwolle, legt uit waarom.

Het initiatief voor de awareness-training ligt bij de Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI) Oost-Nederland, vertelt Klaasje van der Haar. ‘Als onderdeel van het convenant is besloten medewerkers Burgerzaken in die politieregio meer bewust te maken van wat identiteitsfraude is en waar ze op moeten letten.’ De awareness-training die hiervoor werd ontwikkeld, is gebaseerd op het train de trainer-programma dat de ECID had verzorgd voor de achttien RNI-gemeenten in Nederland, waaronder

Zwolle. Van der Haar: ‘Omdat Zwolle het belang van bewustwording en controle inziet, heeft ze al verschillende cursussen georganiseerd voor kleinere buurgemeenten. De training voorziet duidelijk in een behoefte aan kennis en de animo is groot.’

Praktische handvatten

De training beslaat één dagdeel. Dat is te kort om het hele spectrum van identiteitscontrole te behandelen, weet Van der Haar. ‘Daarom sturen we op bewustwording. Medewerkers moeten beseffen dat identiteitsfraude ook aan de balie wordt gepleegd en wat ze ertegen kunnen doen. Na een theoretische inleiding laat de KMar hen daarom in het tweede deel van de middag oefenen met echte en valse documenten en geeft hun praktische handvatten.’

Een van de trainingen leverde een fout document op, vertelt Van der Haar. ‘Kort daarvoor was in een kleinere buurgemeente een man aan de balie gekomen voor een eerste inschrijving in de BRP. Hij was geboren in Marokko, maar had een Roemeense id-kaart. De baliemedewerker had er geen goed gevoel over, vroeg door en zette de antwoorden af tegen de informatie op het document. Ze maakte een kopie van de id-kaart en maakte met de man een vervolgspraak. ‘Toen ze vervolgens de kopie meenam naar de training, werd

uit de machine-leesbare strook duidelijk dat het om een vals document ging. De man kwam naar zijn vervolgspraak, werd gearresteerd en het land uit gezet, met een inreisverbod van tien jaar.’

Opstapje

‘De training is een opstapje naar de opleidingsstructuur die door project Naar Betrouwbare Persoonsgegevens is ontwikkeld (zie ook pagina 3 en 9). Gelukkig beseffen steeds meer bestuurders dat de focus van onze dienstverlening verschuift naar controle en handhaving. Dat komt doordat burgers allerlei gemeentezaken online kunnen regelen en aanvragen. Toch moet het belang van investeren in opleidingen steeds opnieuw worden onderstreept. Daar is onze eigen burgemeester als ambassadeur identiteitsfraude ook druk mee bezig.’ (zie hierboven)

‘Werk aan de winkel voor gemeenten’

Een interview met Simon Rijdsdijk, voorzitter van de NVVB en Luuk Sprengers, manager bedrijfsvoering bij de NVVB

In de afgelopen jaren heeft het ICTU-project ‘Naar Betrouwbare Persoonsgegevens’ (NBP) gemeenten geholpen om de processen rondom de beoordeling van brondocumenten, zoals buitenlandse geboorteakten of legitimatiebewijzen, te verbeteren. Zo zijn er hulpmiddelen ontwikkeld die medewerkers Burgerzaken helpen bij het beoordelen. Daarnaast is een specifiek op Burgerzaken gerichte nieuwe opleidings- en examenstructuur ontwikkeld, een opleidingsprogramma ‘Tegengaan adres- en identiteitsfraude’ en een trainde-trainer-programma. Dit alles krijgt nu een plek bij de NVVB in onder andere het kwaliteitsmodel Dashboard Dienstverlening en de Publieksacademie.

Wat is het Dashboard Dienstverlening?

‘Er is een enorme kanteling gaande in Burgerzakenland’, zegt Simon Rijdsdijk. ‘Veel processen worden gedigitaliseerd. Dat vergt een andere manier van werken maar het vraagt ook wat van de medewerkers. Er zijn andere competenties en vaardigheden nodig om het werk te kunnen blijven doen. Het integrale kwaliteitsmodel Dashboard Dienstverlening, met daarin de PublieksAcademie, helpt en ontzorgt gemeenten. Het is een instrument waarmee gemeenten de kwaliteit en prestaties van de gemeentelijke dienstverlening en haar medewerkers inzichtelijk kunnen maken en verbeteren’.

Kunnen jullie wat meer vertellen over de PublieksAcademie?

‘De PublieksAcademie is als onderdeel van het Dashboard Dienstverlening, de opleidingsomgeving’, vertelt Luuk Sprengers. ‘De NBP kwalificatiestructuur krijgt hier als onderdeel van het Diplomastelsel Burgerzaken, een plek in. We gaan een digitale leeromgeving opzetten waar elke medewerker het hele opleidingstraject, van opleiding tot en met examens, aan kan vragen. Hierbij wordt een diplomaregister opgenomen waar medewerkers kunnen zien welke resultaten ze tot nu toe hebben behaald. Bovendien krijgen gebruikers inzicht in

hoe de externe opleiders worden gewaardeerd zodat ze goed kunnen kiezen. Er is nu al wel inzicht in de examenresultaten per opleider maar wij vinden dat het nog transparanter kan. Zeker als het gaat om de kwaliteit van de opleidingen en de kosten. Om dat te bereiken maken we afspraken met de opleiders over de kwaliteit van docenten, lesstof en examens. Alleen als opleiders aan de kwaliteitseisen voldoen, mogen ze de opleidingen van het Diplomastelsel Burgerzaken verzorgen.

‘Naast het opdoen van kennis, komt er meer oog voor vaardigheden van medewerkers aan de hand van vaardigheidsmodules’, gaat Sprengers verder. ‘Zo wordt momenteel een opleidingsprogramma ontwikkeld inzake het tegengaan van identiteits- en adresgerelateerde fraude, waarbij vaardigheidsmodules zijn opgenomen. Deze opleidingen worden door de NVVB in eigen beheer gegeven met behulp van gemeenten, IND en Kmar.’

‘Bij fraudebestrijding zijn sociale vaardigheden aan de balie van essentieel belang. Met de juiste vaardigheden kun je het verschil maken’, benadrukt Simon Rijdsdijk.

Waar bestaan de hulpmiddelen uit die ontwikkeld zijn om medewerkers burgerzaken te helpen bij het beoordelen van (buitenlandse) brondocumenten?

‘Ze bestaan uit handige checklists, stappenplannen en infographics. Op dit moment worden de hulpmiddelen ter beschikking gesteld aan twee pilot-regio’s, Noord-Nederland en Rotterdam. Daarna worden de hulpmiddelen landelijk uitgerold’, legt Sprengers uit. ‘Er wordt goed samengewerkt in de ID-keten’, vertelt Rijdsdijk. ‘Wij zien het als onze taak om het belang van samenwerking meer bij bestuurders onder de aandacht te brengen. Identiteits- en adresgerelateerde fraude hebben een enorme impact

op onze samenleving. Bij het prioriteren van de werkzaamheden lijkt het erop dat er vaak vooral nog gestuurd wordt op een kosten-batenanalyse. Ik ben ervan overtuigd dat voor iedere organisatie de baten de kosten zullen overstijgen van de aanpak. ‘Een knap man die aan de samenleving kan uitleggen dat, in verband met een negatieve kosten-batenanalyse van de organisatie, de fraudeur lekker zijn gang kan blijven gaan. Dat valt niet uit te leggen. De overheid moet zeker op dit terrein als één overheid opereren. Dat vraagt om leiderschap en het lef om over de grenzen en belangen van de eigen organisatie heen te kijken.’

‘Dat het niet alleen een kosten-baten-verhaal is, blijkt ook nog eens uit het onderzoek naar andere dan alleen de financiële baten bij het ICTU-project Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (zie pagina 5). Zo zijn er ook lokale baten te benoemen, zoals kwalitatieve betere registraties, een hoger gevoel van veiligheid

en verbetering van zichtbaarheid van de lokale overheid en haar imago.

Wat willen jullie gemeenten meegeven in de strijd tegen identiteitsfraude en adresgerelateerde fraude?

‘Laat je medewerkers goed opleiden, is ons advies’, zegt Sprengers. ‘Onze opleidingen zijn tot stand gekomen in samenwerking met de IND, Kmar en AVIM. Zij hebben expertise in huis die commerciële opleiders niet hebben. De kwaliteit is hoog, de opleidingen sluiten aan op de praktijk. Bovendien worden gemeenteambtenaren zelf opgeleid tot trainer zodat ze collega’s kunnen opleiden. “Durf te twijfelen”, dat is wat we baliemedewerkers mee willen geven. Baliemedewerkers moeten zoveel kennis en vaardigheden hebben over het vaststellen van een identiteit en de echtheid van een document dat ze durven te twijfelen aan de echtheid.’

Waar staan gemeenten volgens jullie over vijf jaar in de strijd en aanpak tegen fraude?

‘Het zou mooi zijn als de verbetering in de samenwerking tussen de verschillende overheidsdomeinen zich in dezelfde trend als nu

Simon Rijdsdijk

voortzet. Ons toekomstbeeld is de dat de aanpak niet meer sectoraal maar integraal wordt aangestuurd’, aldus Simon Rijdsdijk. ‘En natuurlijk is het onze wens dat alle medewerkers Burgerzaken goed zijn opgeleid met de bijbehorende vaardigheden zodat ze in staat zijn om elk verzoek kritisch te behandelen. Wij zien de (fraudeloze) toekomst met vrouwen tegemoet’, besluit Luuk Sprengers.

Meer weten? Houd de website van de NVVB in de gaten.

John de Ruiter (hoofd bureau Publieksdienstverlening bij de gemeente Nijmegen en lid dagelijks bestuur NVVB) in de WTI special in Burgerzaken & Recht van de NVVB:

‘Identiteit vaststellen is een kernactiviteit van burgerzaken. Bij ieder klantcontact moeten de medewerkers vaststellen of ze te maken hebben met de juiste persoon, voordat ze diegene in de BRP verwerken of een product afgeven. Identiteitsfraude is dus altijd een belangrijk onderwerp geweest, maar de laatste jaren wordt er steeds meer fraude gepleegd met onder andere identiteitsbewijzen. Doordat de beveiligingskenmerken in paspoorten steeds beter worden, zien we bovendien een verschuiving. In plaats van de documenten te vervalsen, passen ze steeds vaker de persoon aan, aan het document. Dat zijn de zogenaamde look-a-likes. (...) Baliemedewerkers werken onder tijdsdruk. In ongeveer twintig seconden moeten ze beoordelen of het document bij de persoon hoort die voor hen staat: Hoe zien de ogen, de neus en de oren eruit? En hoe staat de mond ten opzichte van de oren? De NVVB is daarom erg blij met de training vanuit het project Naar Betrouwbare Persoonsgegevens, waarin tevens aandacht is voor de vaardigheden van de baliemedewerkers.’

Luuk Sprengers

‘Samen tegen identiteitsfraude’

Eind vorig jaar zijn de twee regio's Noord-Nederland en Rijnmond bereid gevonden om een volgende stap te zetten in het tegengaan van identiteitsfraude. In navolging van de regio's (met Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude) Oost-Nederland en Oost-Brabant zijn ook deze regio's zijn aan de slag met de implementatie van hulpmiddelen voor het beoordelen van (buitenlandse) brondocumenten en het werken vanuit centrumgemeenten. Deze centrumgemeenten helpen omliggende (vaak kleinere) gemeenten bij het beoordelen van brondocumenten in de vorm van advies, kennis en expertise delen. Met het inrichten van een kenniscentrum en regionaal samenwerkingsverband wordt kennis samengebracht en geborgd.

Samenwerking

In het regionaal samenwerkingsverband werken verschillende partners in de ID-keten met de (centrum)gemeenten samen, zoals de Nationale Politie (AVIM = Afdeling Vreemdelingen, Identificatie en Mensenhandel), de Koninklijke Marechaussee (afdeling Identiteitsfraude) en de IND (afdeling Document Onderzoek). Op deze manier profiteren alle partijen van elkaars kennis en ervaring.

Opleidingen

De regio's worden verder ondersteund met opleidingen in het kader van identiteits- en adresgerelateerde fraude (zie ook pagina 3 en 9 in deze krant). Medewerkers kunnen hiermee hun kennis en vaardigheden uitbreiden voor het gedegen vaststellen van een identiteit, het controleren van identiteits- en brondocumenten en het uitvoeren van een gedegen adresonderzoek

Centrumgemeenten

Inmiddels zijn de centrumgemeenten in de regio's benoemd. In Noord-Nederland zijn de centrumgemeenten Groningen, Leeuwarden, Assen, Emmen en Smaltingerland. In de regio Rijnmond zijn Rotterdam, Dordrecht, Gorinchem en Nissewaard de centrumgemeenten. Alle overige gemeenten in de regio's maken gebruik van de kennis en expertise van de centrumgemeenten en kunnen daarop terugvallen. Verder dienen de centrumgemeenten als filter voor de IND en andere ketenpartners. In bepaalde gevallen zullen ze nog wel een beroep kunnen doen op de IND, maar met de juiste opleidingen zijn deze gemeenten in staat om veelal zelf brondocumenten te beoordelen.

Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI) Oost-Nederland

Harrie Balke, voorzitter en mede-initiatiefnemer WTI-Oost Nederland: 'De WTI Oost-Nederland is opgestart, omdat met name de fraudebestrijding bij de eerste inschrijving in de keten niet de aandacht kreeg, die het eigenlijk zou moeten hebben. Als poort van de overheid hebben we een belangrijk aandeel in de keten van fraudebestrijding en daar zijn we (nog) niet voldoende van doordrongen. Ook was onze opleiding er onvoldoende op gericht om brondocumentenfraude en ID-fraude te bestrijden. Bij de oprichting van de WTI is gekozen voor de regionale aanpak, omdat de AVIM, voorheen de Vreemdelingendienst, hinder ondervond van de diverse manieren van aanpak bij gemeenten. Om identiteitsfraude goed aan te pakken is samenwerking nodig in de keten. Dat werd al snel onderkend. De volgende ketenpartners nemen deel aan de WTI: enkele gemeenten uit Oost-Nederland; AVIM; IND, KMar; RDW en OM. Daarnaast wordt de WTI ondersteund door partners als JustID, CBR, NVVB en ICTU (NBP).

'Wat is inmiddels gerealiseerd? Een convenant, getekend door alle ketenpartners en inmiddels 70 (van de 79) gemeenten in deze regio. Een privacy-protocol en een werkinstructie bij geconstateerde ID-fraude en brondocumentenfraude voor zowel gemeenten als voor de politie.

Binnenkort worden deze gemeenten en de ketenpartners aangesloten op een speciaal Platform. Dan kunnen in een beveiligde omgeving casussen met elkaar worden besproken en alerts en nieuwsberichten worden gedeeld. De WTI heeft trainers, die awareness-trainingen verzorgen voor gemeenten die het convenant ondertekenen. Deze trainingen worden afgestemd op de opleidingsstructuur van de NBP. De KMar ondersteunt deze trainingen.

'Een sleutel tot succes is "stel je kwetsbaar op en geef aan wat je kunt en wat je niet kunt". Zorg ervoor dat je elkaar respecteert en begrip hebt voor je partner, ook als deze niet aan alle verwachtingen kan voldoen.'

Diana Duttonhofer, directeur Dienst Basisinformatie gemeente Amsterdam:

'Bewustwording en kennis zijn de belangrijkste factoren in de strijd tegen identiteitsfraude'

Gemeentebestuur biedt draagvlak voor aanpak id- en adresgerelateerde fraude

Op het gebied van kwaliteitsbewaking van de BRP en aanpak van id-fraude en adresgerelateerde fraude ziet Petra Kras, hoofd Burgerzaken Purmerend en voorzitter van de NVVB-regio Noord-Holland, zich in hoge mate gesteund door het gemeentebestuur.

Petra Kras is zeer tevreden over de hulpmiddelen die het project Naar Betrouwbare Persoonsgegevens (NBP) voor gemeenten heeft ontwikkeld: 'Dankzij die hulpmiddelen is er een uniforme manier om persoonsgegevens te controleren en in de BRP in te voeren. Bovendien is nu duidelijk waar je terecht kunt met vragen. Dat maakt ons krachtiger.'

Ook is ze zeer enthousiast over de opleidingen. 'Bijna al onze mensen hebben in het kader van de pilot opleidingen gevolgd, en we hebben kleinere gemeenten in de regio Zaanstreek-Waterland geholpen met in-company-trainingen. Daardoor weten we elkaar goed te vinden als we vragen hebben.'

WTI Noord-Holland

De gemeente Purmerend heeft sinds 2010 een convenant met politie en justitie om de hennep teelt aan te pakken. 'Er zijn goede afspraken en de lijnen zijn kort. Dat kan alleen als er bestuurlijk én ambtelijk draagvlak voor is', stelt

Kras. 'Samenwerken binnen de gemeente en daarbuiten is cruciaal in de aanpak van fraude, en er zijn verschillende convenanten gesloten, onder andere met corporaties. De samenwerking met de politie is verder versterkt in de Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI) Noord-Holland, waar Kras mede-oprichter en trekker van is. 'Met behulp van casussen kunnen gemeenten steeds professioneler worden', vertelt ze. 'Iedereen die ik spreek, is er enthousiast over.' Ze ziet als extra voordeel dat de lijnen met instanties als IND en KMar korter zijn geworden. Ze is tevreden dat er bij de tweede bijeenkomst, begin februari, jongstleden twintig aanmeldingen waren, waaronder veertien gemeenten.

Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA)

Purmerend is eveneens betrokken bij de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit. Medewerkers van de afdelingen Burgerzaken en Werk en Welzijn gaan samen op huisbezoek bij in totaal 106 verwonderadressen. Ook daar biedt het gemeentebestuur draagvlak en ondersteuning voor, vertelt Kras. 'Dat blijkt ook uit het feit dat diverse juridische procedures tot op het hoogste niveau worden gevoerd.' Van de 27 tot dusver bezochte adressen werden er 7 afwijkingen geconstateerd die leidden tot wijzigingen

Petra Kras

van de BRP. 'Het ging vooral om briefadressen', aldus Kras. 'Vaak hebben we het dubbele nodig van de gebudgetteerde tijd, maar het levert echt iets op, dus er is zeker een terugverdieneffect. Dat er nu een landelijke aanpak is, waar ook nog opleidingen voor zijn ontwikkeld, biedt toegevoegde waarde.'

Colofon

Teksten

Josee Koning (De Taalscholver), Elka Helmers

Vormgeving

JJ Creative

Fotografie

(o.a.) Martin Sharrot, Dick Vermaas

Tekening

Jan Bottelier

Drukwerk

Colorworks

Meer informatie

Deze krant is een uitgave van de projecten Naar Betrouwbare Persoonsgegevens en Aanpak Fraude. Het project NBP is een initiatief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB), de opdrachtgever van het project Aanpak Fraude is het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Beide projecten worden uitgevoerd bij ICTU.

Meer informatie over het project NBP: www.ictu.nl/nbp en www.nvnb.nl/examens/kwalificatiestructuur-nbp

Meer informatie over het project Aanpak Fraude: www.ictu.nl/aanpakfraude

Heeft u vragen? aanpakfraude@ictu.nl
Volgt u ons al op Twitter? [@aanpakfraude](https://twitter.com/aanpakfraude)